

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА		
№ 84 (6376)	1986 съл. От ыйын 15 күнэ ОЛТУРУННҮҮН	Сыаната 3 харчы

Саха АССР норуот үөрэхдиринин үлэһиттөрүгэр «РСФСР оскуолатын үтүөлээх учуутала» бочуоттаах ааты нигэрэр туһунан

**РСФСР ВЕРХОВНАЯ СОВЕТЫН
ПРЕЗИДИУМУН БЫЛААҔА**

Үөрэнэччиллэри үөрэттигэ уонна коммунистическай патристэ үтүөлэрин уонна өр сыллаах үтүө суо бастаах үлэлэрин иһин «РСФСР оскуолатын үтүөлээх учуутала» бочуоттаах ааты нигэрэргэ:

ЧЕЧЕВУТОВ Дмитрий Павловична — Чурапчы оройуонун Хатылы орто уолсай үөрэхтээһин оскуолатын диренторыгар

РСФСР Верховная Советын Президиумун Председателэ В. ОРЛОВ.

РСФСР Верховная Советын Президиумун Секретара Х. НЕШКОВ.

1841

Холобур онгостор дьоммут

ЫЧЧАТ НАСТАВНИГА

Үлэ Кыһыл Знамята орденнаах Татьяна Васильевна Илларионова «Искра» уонна Сугулаан ыччат фермаларыгар наставнигынан үлэтир. Кини интиллээччилэрэ Валентина Хоутанова райсовет депутатыгар, Инна Федорова селскай Совет депутатыгар тийэ үүнүлэр. Билинги онно наставник үлэтин сыралаах түмүгүн көрөбүт. Эссө биһир холобур. Сугулаан ферматын коллективна ааспыт пятилетка устата үүтү маһына былаанын аһара долортообута. Татьяна Васильевна эдэрлэр үлэ үтүө үгэстэрингэр, олох мындырдыгар үөрэттигэр, итингэ бэйэтэ харыстаммат кини. Кини илтигэр киирбиттэр билгини коллективна убаастабылынан туһанар дьон буоллурлар. Кини ыччаты кытта үлэтирин, бодорунарын сөбүлүүр да буолан «Эрэл» эдэр ыллалар кулуттары күүтүүлээх күндү ылдыттар.

Наставник ССКП КК Бородуускуйа хаачыстыбатын төрдүттэн тупсарар туһунан ыгырытын утумнаахтын дванынан туран олоххо киллэрсэр. Кини үтү хаачыстыбатын үрдэттигэр элбэхти сүүрэр-көтөр. Ыаныысыттары үлэ таһаарынан хааччылы курдук боппуруостартан суолу онгорторууга, үүтү сойутар анал тэриллэри булан таһан турорууга тийэ кыһанар-мүһөнөр уоскуйбат сүрэх.

тээх. Үүтү тутар дьылар мэлдэн хол-дип курдук ыраас буолалларын, инти-хомуос куруук дезинфекцияларын кытаанахтык ирдип. Бастын опыты харах-көс мөлөөбүтүн да аахсыбаһа мэлдэн эки-рэттэн ааһар, ол туһунан оворолугар тобо-хоро көп-синрин сөбүлүүр. Маньын аламаһар, дуулаа үлэтиг кини олохун туһунан абы-лах тылыннан көпсөхүн баҕарабын.

Татьяна Васильевна 1926 сыллаахха Волгого-ро «Кыһыл үүнүү» колхозка төрөөбүтэ. Агата Василий Алексеевич хо-нуу. Ферма үлэлэригэр солбуллубат кини этэ. Ийэтэ кыыс үс саастаар олбута. Онон Татьяна Ва-сильевна кыра эрдэгиттэн эрэйи эңеринэн тэлэн улааппыта. Ол да кини буоллаа, кини олус улан дууһалаах, аһынмас. Оро сааһа хараа суох эбэт-нэн ааспыт. Сэрин ыар сылларыгар, дойдуга сү-кураан турбутугар, Кэбэ-йигэ көһүүгэ барбыттары. Онно билбитэ хоргууу мукуун, тынымы абыта-кыны... Балык булдулар үлэлэббиттэрэ. Ол күнү-эри билгини да санаага-ына Татьяна Васильевна сүрөбэ ыарылаахтык та-һыта кэйтэр.

1954 сыллаахха бэйэ-тин курдук тулааһах бү-гүрү уолга көргөн тахсы-быта. Төгүлүгэ 1968 сыллаахха диэри оло-руттара. Онно арыы сы-аһын рабочайтынан маас-

тарга тийэ үүммүтэ. Хатылыга эргийэн кэ-лээт, ыһырай көрөөтүгүн фермада тахсымыта. Дьэ, онтон ыла Хатылыттан харыс халбарыһаанна 18 сыл устатыгар олорто, үлэлээтэ. Ол туһары кинна ыарахан баар си-рингэр сырытат — ферма-да, сайыл интигэр. Кылааннаах түүлээби интигэ үһүлүүчү сити-интин кини 1973 сыл-лаахха Татьяна Васи-льевна коммунистичес-кай үлэ ударнигына бо-чуоттаах аатын ылбыта. Хас да сыл оройуонга рекордсменнабыта. Оч-чолорго биһир ийэ са-һылтан 4,4 оёону ылара. Оттон ыһырайды сүүс бырыһыан тыһынаах и-лэллэрэ. Үтүс махтал су-рултар, грамоталар — на-ставник кини туттар ба-һа! манна дьон ытыста-была, тапала нэгэн сыл-дыар эбээт! Кини олохун умнууллубат түтүннэн Үлэ Кыһыл Знамята ор-деннаан наҕараадалам-мыта буолар. Наставник дьулуурдаах үлэтигэр, үтүө сүбөһынан дьонун-сэртэтин итгэлигэ ылан, түөрт төгүл селскай Со-вет депутатынан, райсо-вет депутатынан быы-бардаммыта. Ол итгэли толорбута.

Татьяна Васильевна — онус, уон биһирс пяти-леткалар ударнигына. Ону кини бүтүн коллек-тив ситиһингэ аа-тымыра саамай сөл. Кини биһиргэ үлэтин сылды-

быт дьоннорун — Д. С. Сунхалыровы, Л. А. Лят-инцеваны, А. Н. Хоута-нованы уо.д.а. умкубат, истинтин ахтан нэжнир. Пенсияга тахсымыта уон да сыл буоллар, Татьяна Васильевна үлэ түбү-гээх үбүгүр сылдыар. Сарсыарда, кэбэ на-ставнигыгар фермаларын хотонноругар сырыттар-на эрө сатаһар, астынар. Кини партия XXVII съез-дин көрсө биллэрлэ-бит үлэ вахтатын кыа-былларын тахсан. ЫБСЛКС обкомун Мах-тал суругунан бэлэстэм-митэ.

Татьяна Васильевна ман-нык ситиһиллэр дьы-кэргэнгэ эйэлээх олох, сүбэ-ама баар буолла-һа, калалларын бэлэ-тир. Кини көргөннөү Семеи Дмитриевич Яков-левтыын 32 сыл эн-дэмнээхтин, тил аҕарыт-тан бэйэ-бэйэлэрин өйдө-лөн, өйөһөн олордур. Семеи Дмитриевич эмээ колхоз, совхоз бары на-рахан участаһарын эрө тардыһып ахан кини. Кинилэр 7 оёону төрө-төн улаатыннардылар. Олортон биһиргэ аралаах пилэлэрин суолларын утумнаан, производсто-да быһаччы үлэлиилэр. Татьяна Васильевна 14 сиэннээхтэр.

Наставник — бастың об-щественница: төрөппү-тэр, дьахталлар компет-тарыгар билгин даһаны көмөлөһө турар. Кини ыч-чанка төгүрүтү өтүгүн холобур. Наставник дэ-тиэн, дэтер.

Е. КАЖЕНКИНА.

Куоталаһыба — төһүү күүс СӨБҮРҮТҮӨН ЭРЭ СӨП

«Мугудай» совхоз То-лоонноогу отделениегын ыаныысыттары түргэ-тин интигэтигэ бастаы сайынны маннайгы ыы-гар үтү ымыгар кыһа-на суох көрдөрүүлээх илэллэр. Сыл аҕарын, кыстык адыс ыһын түмү-тэринин да ылыныллыбыт социалистическай эбэ-тэлибэлэр куоталаһын-нылар. Аһардас бэс ыһы-гар Толоонго ылаһа-һа 80 тонна үрүн илгэ үрүлүтүнэ. Бу кэпгэ му-гудайлар — 83, чыапара-лар — 61, төлөдөр — 55 тоннаы матылар. Манна-ха Толоон ыаныысыттары сыралаах үлэлэрин түмүтэ ситэ сыаналам-матэ дьон аһаастык этнэх-хэ наада. Ити совхоз проф-кома социалистическай куоталаһыны усулуобуйа-тын онгорууга көгүмэхтин сыһыаннаһыттан, куо-лутугар эрэ тэрийбиттэ-ти таһаарылына. Манна куоталаһыны усулуобуйа-га кини элбэти ыһар, ол по-чуоттоох хаалар ынаа оҕо-һулуубут дьэтэххэ, сыһа-буолуо суора. Маны «Хас биһирдин кыһыттан» — дьэ-курунан, кыһыттан кини-һизхэ — үлэтигэр дьон со-циализм сүрүн принцибин кэһиннэтэн атыннык сы-налыахха сатамат. Үлэ бүтэһиктээх түмүгэ үлэ онгоруу таһаарытынан уонна хаачыстыбатынан сыаналаннахха.

Мөчиргэ кэһин баста-ны ыһыгар совхоз урду-нун үтү маһына соци-алистическай эбэ-тэли-тибэн түөрт эрэ ыаныы-сайылытара толордулар. Кинилэр оролоругар Чыаптараттан соруахта-рын 100 бырыһын толор-бут анхайдар. Маралаа-һыттан 114,6 бырыһын толорбут булгуннаахтар бааллар. Саймыттар ту-һааннарын биһир фу-ражнай ыһахтан 189 уон-на 266 кг үтү матылар. Бу икки ферматтан ураты эбэ-тэлибэлэрин то-лорбут — толоонор. То-мтордор бэс ыһыгар ыһах-тан ылылар бородууску-йаны 314 кг тиздэн, бэ-лэстэммит киирбэлэрин 121,7 бырыһын толорду-лар. Кураанах Эбэ бу сүрүн хаачыстыбанын көрдөрүү 335 кг тэгнэ-тэ. Бу — оройуонга саа-май үрдүк көрдөрүү буо-лар. Ол эрэри Кураанах Эбэ коллектива, совхозка, оройуонга саамай бастың көрдөрүүлэммит ферма социалистическай куотала-һыны тас өттүгэр хаалла. Ыаныысыттар биһирдин-лээн кураһаһыларгэр фуражнай ыһаһын ахсыт-тан 398-тык кг үрүн ил-гэни ыһыт Толоон баар-суох тарбаһа баттыр

ыаныысыттары Т. И. Ше-ломова уонна сүүсүһүт идэтин бары мындырды-рын толору баһылааһыт, үтү сүбөһастах үлэтиг. «Бозуот Знагас» орден на-валера В. Ф. Селепов ыһаһын ахсыттан 388-тык кг үтү ыһа баран, ти-һах миэстэлэри ылдылар. Ону совхоз профкомутар судургутун быһаараллар «Кыһылаахтар» соци-алистическай эбэ-тэли-тибэн аһары бырыһа-нынан быһаарыллаллар. Кыһылаахтары аһардас маньын ыһыһынан быһа-рар олус тутах буолбатах дуо? Социалистическай куоталаһыны тэрийэ-чилэргэ түмүгү таһаарал-ларыгар, биллэн турар, итиннигэ суолу тутуһуу чэпчэни, судургу. Оччоту-гар бастың ыаныысыт-тарытын эссө үрдүк кир-биһиргэ хайдах уһу-ба-һыт? Кинилэргэ онуоха итгэригэни хайдах үөскөт-ө-бит? Социалистическай куоталаһыны усулуобуйа-тыгар Толоон отделение-тин салалтатынан кыа-һылаахтары былааны аһары бырыһаанынан быһаарарга этин киирбитэ ылыныллыбата. Эбэтэр атын туох эмэ сага ула-рытылары киллэрэр ту-һунан көсөтүн, ону олох-тоонун даһаны суох. Хо-лобур, үрдүк эбэ-тэли-тибэлээх ыаныысыттары туһунан түмэн, кураа-һа быһаһынарар тобо саа-матый? Совхозка күн бү-гүнүгэр диэри ыһах ыһах-тан 189 уонна 322 кг үтү ыһар эбэ-тэли-тибэлээх ыаныысыттар биһиргэ «нурахтэһэ» сыл-дылар. Социалистичес-кай куоталаһыны маньык тэриллэр буоллармын, кини аһаһын-сыһын — хамсатар күүһүн сүтэрэр, кумааһыта эрэ хаалар.

Түргэтигэ пятилетка-тыгар дойду бары му-нуктарыгар бастың үлэ-һиттэри материальнай да-һаһыт, моральнай даһаны көрүлээһини бара турда-һыт, үтүгэи үлэһиттэргэ уочарата суох дьылар, бөсхө путевкалары, төһө-нү үлэһиттэринин хам-наһы биһир туһунан уу-раахтар таһаарылла тур-даһтарына, маньык ситэ толкуйдаһахха усулуобу-йалаах социалистическай куоталаһыны тэрийин үтү ыһаа үрдэһинин аһаһынан, сүүсүһүттэр үлэһэ көхтөрүн, дьобурда-рын сөбүрүтүн эрэ сөп. Маны, бастатан туран, совхоз профкомун предсе-дателэ В. Г. Оконешнико-ва айдыһаһа.

С. НОГОВИЦЫН,
Толоон отделениегын
управляющаһа.

ЧИЭНИ, ХАЙБАЛЫ — ҮЛЭНЭН

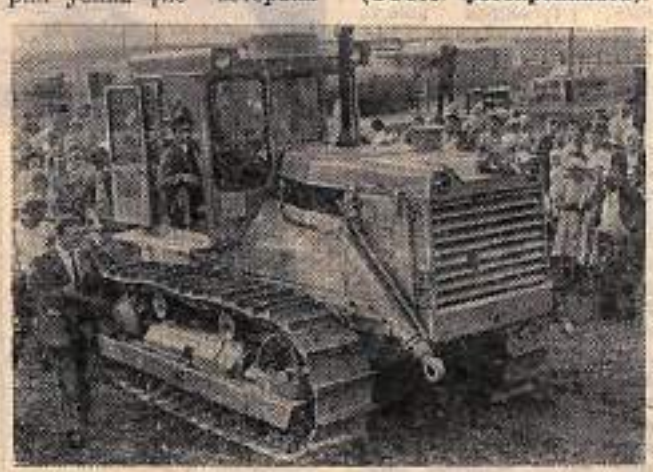
Запорожская уобалас. «Челябинскайдаагы» тран-кторнай заводтэ производ-ственной холобун пред-ставителлэрэ сага кон-струкциялаах Т-130 М4 тракторы Новониколаев-скай оройуон Карл Либк-нехт аатынан колхозун кырдыаас механизаторы-гар И. И. Скрипкага үө-рүүлээх быһыыга-майгы-га туттардылар. Иван Иванович эссө

30-с сыллардаахха меха-низатор буолбута. Тран-кторга, комбайнга үлэ-лээбитэ, техникада ис сүрөһиттэн ыларбыта. Сэринтэн эргиллэн кэл-бит фронтовик шофер үлэтин сылдыбыт МТС-гар биһир да үлэлиэх айылаах массыһаны булбатаа. Сотору нэм-нэн ыһытас болдооххо эрэ тракторы чөлүтэр түһэрэн хонууга таһаар-быта. 1949 сыллаахха киннэх бастың меха-низатор быһыытынан С-80 тракторы тутарбыттары. Ол нэмтэн И. Скрипка ити тракторга үлэтир.

Иван Иванович бил-гин 70 саһын уңуордаа-та, ол эрэри үлэһиттэ-баһанан уонна эрчимнэн толору. Быһыл кини «Челябинскайдаагы» тран-кторнай завод үлэһэ ве-терана» үрдүк ааты ыл-ла уонна завод лауреа-тынан буолла. Уралец-тар киннэх колхозугар

сага транкторы аһан биһирдилэр, оттон 37 сыл устата үлэһиттэр эрэ тракторы механизаторлар уонна тракторы онгоруо-чулар өр сылларга биһир-тэ үлэһиттэринин симво-лын быһыытынан пьедес-тала турдулар.

СНИМОКТАРГА: сө-рин уонна үлэ ветерана

(ССТА. фотохрониката).

КЭСКИЛЛЭЭХ СҮБЭЛЭНИИ

лаах сиргэ үүннэрингэ үлэһиттэр идэтигиттэр. Оттон Уһун Күөллээҕи теплица көдүүстээх ту-һаны онгору илтигиттэн номнуо эргэрдэ. Анал үөрэхтээх оҕуруоттуттар тийбэттэрэ сыл ахсын ыарахаттары үөскөтөр. Сылаһага рассадингы ко-рөрөгө-хараһага ана-лаах дьы да тутуллуба-та. Онон «Чурапчы» сов-хоз оҕуруот аһын үүнэ-рингэ хаалыттан тахса-рыгар биһир боччумаах суолунун интернат-оскуо-ла дьыһыһыттар сага теплицаны тэриннэтэ буолар.

Теплица хаһаайысты-бата интернат-оскуолада тутулларыгар олус та-быгастаах усулуобуйа-лардаах. Дьыһыһыттар сыл иһилиннэтэ сытан сыл элбэһи иһэр. Үтүс олох-

тоохтор дьыһыһыттан та-һыччи үлэһиттэр. Онон манна теплица тутула-һа иһилиннэтэ ханнык эрэ бырыһыанын миэстэ-тигэр үлэһин хааччыла-этэ. Производство хан-нык баһарар салаатыгар саамай «ылдыр» боп-пуруоспут — үлэһит илин — сага хаһаайыстыбара итинниг быһаарыллыа сөл. Ити бастаһыта.

Иккиһинэн, үөрэнэч-чилэр ыһыһынан уонна быһыл оҕуруот аһарын үүннэрин агротехника-тын кытта үлэһэ-ханы-һа быһаччы биллестилэр, опытырддылар. Ити сага тэриллэбит хаһаайысты-ба үлэһин сыралаһыны-гар кырата суох көмө-лөөх буолуода.

Үсүһүнэн, теплицала-ры уунан хааччыһыта ханнык да харгыс суох

буолуода: дьыһыһыт үлэ-үрдүгэр турар.

Нэһилиһинэ оҕуруот аһарыгар наадыһыта сөл ахсын дьыһыһыт иһэр. Чурапчы селин-нэтин ыһаа чугаһыгар теплица хаһаайыстыбата тариллнэтэ үүннэрлэ-бит бородуускуйаны бүүс-бүтүннүүтүн бата-рыһа олус табыгастаах усулуобуйаны үөскөтөр. Виллэр-көстөр номнуо саас эрдэттэн оҕуруу, по-мидор, рассадаларыгар наадыһар биһирдэлээн хаһаайыстыбалары хаач-чыһыта эмээ онорго.

Теплицалары тутуу уон-на рассадингы уунан сы-лыты систематын таныы-быһыл күһүгүгэ диэри бу-тариллнэхтөөхтөр, аны саасык үлэһиттэр толору бэлэһиниллэхтэ э э х т э р. Өрөмүһүннүр-техническай

предприятие ити ыһылы-быт болдоору кэһи суо-да дьы эрэнэбит.

Вилитин бастаы ута-лытылаһыт соруугунан туох ханнык иннинэ теп-лица хаһаайыстыбатын бы-райыактыгар-сметнай доку-ментаһытын онгоруу уон-на тутууну үбүлээһини аһы буолар. Тутуу үлэ-тин тэрийэи кыһыт Нь-дыли оҕуруотун хаһа-йыстыбатын биһирдэтири-гэр П. П. Макаровка сү-тэриһинэ. Бу күннэргэ 200 тонна органическай оҕуруду таһыллыаһа, тутуу матырыааллара тизиллнэхтөөхтөр.

Теплицалары үлэһит-чилэр нуустарын туһа-нан, чэпчэни себестомос-таах оҕуруот аһын ыһа-һыт дьы курдук өмсө-лөөх санааттан совхоз салаа-та эрдэттэн аһаһаһаһа-таах. Экономистар сөптөөх производственной оро-

куоттары уонна дохуотта-ры бырайыактааһахтар. Итин таһынан, теплица-ларга оператор-ночегар-лар, хараһылар уо.д.а. иштаттар көрүлүөхтөөхтөр. Уопсайынан, оҕуруот ха-һаайыстыбатын үлэһити-гэ толору састаап эрдэт-тан чуолкайданыаһа. Итиннигэ эһендарга производственной былаан тиздиллэрин кытта кол-лективнай бэдэрээт дуо-һа-һа түһэһиллэрэ бэрт буолуо этэ.

Интернат-оскуола дьы-һыһыттар теплица хаһа-йыстыбата тариллнэтэ бу «Чурапчы» совхоз эрэ ин-тэриһэ буолбатаа кини-һа баһарар айдоһор. Ол тэриллэһиттэр быһаччы кыһаһаһахха тэрилтэлэр сөптөөх көмөкү кэһи-гэр онгоруохтара дьы эрэнэ-бит.

В. ЕРМОЛАЕВ,
агроном.

Ас-үөл
программатэ:
эн сирэй
кылаатын

Бу күннэргэ интернат-оскуола уонна Чурапчы адыс кылаастаах оскуола-тын салаалатара «Чурап-чы» совхоз дирекциятын кытта үөрэнэччилэр оһыһынай уаһаастарыт 1000 кв. м баһаһыт оҕуруот аһын үүннэриннэн дьыһыттан хаһаайыстыбаны тарийаһа быһаарыһы-лар.

Нэһилиһэ уонна Уһун Күөлгэ теплицалар тутуллан үлэһиттэрэ интигэни пятилеткаһыгар барда. Ол эрэри манна оҕуруот аһын үүннэрингэ биһиргэ даһаны былаан туолбут сыла дьы суох. Оҕуруу даһаны сабы-

